

Nosaby kyrka

56.0521, 14.1938

I slutet av 1800-talet började man fundera på att uppföra en ny kyrka som ersättning för den tidigare gamla 1100-tals kyrkan på platsen. Hur den medeltida föregångaren till Nosaby kyrka såg ut vet vi bland annat genom arkitekten och greven Erik Dahlbergs teckningar från 1678 av landskap och byggnader i Kristianstadstrakten, som Dahlberg gjorde under de år han var kommandant av Kristianstad. På avbildningarna syns kor med absid, långhus, ett vapenhus på kyrkans södra sida och ett högt torn.

Nybygget var dock ingen impulshandling. Redan 1822 skrev dåvarande kyrkoherden Olof Hörman, att "kyrkan är tillräckligt ljus men icke nog rymlig". Först efter nästan 50 år hade man kommit så långt i förberedelserna att en byggnadskommitté kunde tillsättas. En byggmästare i Kristianstad hade lämnat in ett ritningsförslag som innebar att den gamla kyrkan fick ett tvärskepp öster om långskeppet. Denna ritning omarbetades av Ludvig Hedin på Överintendentsämbetet och planen godkändes också av Kunglig Majestät. Församlingen fann dock att de 480 platser som den tillbyggda kyrkan skulle fått var otillräckliga, och önskade hellre bygga en helt ny kyrka.

Den byggnadskommitté som tillsatts 1868 vände sig en kunnig arkitekt som just då höll på med renoveringen av Lunds domkyrka, arkitekten Helgo Zettervall.

Helgo Zettervall har ritat många kyrkor, men Nosaby kyrka lär vara en av de få som ännu står bibehållen i oförändrat skick. Församlingen var dock inte enig med arkitekten och hade egentligen önskat sig en mer traditionell, enskeppig kyrka. Hans försök att i Nosaby skapa en gotisk katedral i miniatyr som ersättning för den utdömda medeltidskyrkan har inte alltid ansetts vara så lyckat.

Men vid slutbesiktningen inför kyrkans invigning 1875 konstaterades kyrkan "vara ett i allo synnerligen prydligt och värdigt tempel, som gör både pastor och församling all heder".

Och även om Helgo Zettervalls anseende var lågt under den första decennierna av 1900-talet, har han kommit att omvärderas och ses numera som en av det svenska 1800-talets främsta arkitekter. Domkyrkorestaureringar i Lund och Uppsala är de mest kända av hans projekt. Restaureringarna krävde både tid och engagemang — Zettervall arbetade med restaureringen av Lunds domkyrka i fyra årtionden i slutet av 1800-talet. Hans arkitektur kännetecknas av stilmässig spännvidd, respekt för hantverk och detaljrikedom.

Men alla Nosabybor var inte helt belåtna med resultatet, och då gällde missnöjet inte främst arkitekturen - utan pengar. Bygget hade blivit alldeles för dyrt — 44.500 riksdaler plus 6.000 för orgeln.

Det stora runda så kallade rosettfönstret ovanför altaret i öster har motiv ur Jesu liv. De sju scenerna med korsfästelsen i centrum målades 1937 av konstnären Erik Jerkén.

Några få inventarier finns bevarade från den ursprungliga kyrkan. Dopfunten av polerad ljus ek är från 1785, men dopfatet härstammar troligen från mitten av 1500-talet.

Kyrkan har två kyrkklockor. Den större omgöts 1772 och den mindre sex år senare. Båda har gjutits av en klockgjutare vid namn Abraham Palmberg som var verksam i Kristianstad.

Kyrkan har två orglar. Läktarorgeln byggdes 1962 av Mårtenssons orgelfabrik i Lund, och kororgeln som är väsentligt mindre byggdes 1990 av Walter Thür i Torshälla.

Källor:

Webb: Nosaby församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: 470 Nya Kyrkor. Bidrag till Sveriges arkitekturhistoria. Jakob Lindbland. ISBN 978-91-7209-536-6

Bok: "50 kyrkor i nordöstra Skåne". Regionmuseet Kristianstad. ISBN 978-91-977127-7-4